

Koninklijke vazen met tuiten

Land of water, jaargang 1 (april 2008) pag. 80-95

Marion van Aken-Fehmers
Sarah Bosmans

Stel komvormige bloemenhouders,
aardewerk met tinglazuur, Delft,
AK merk van eigenaar Adrianus Kocx
(1687-1701), plateelbakkerij De
Grieksche A, circa 1690, h. 28,8 cm,

Gemeentemuseum Den Haag, objectnr.
0401074.

1 Het onderzoek is het resultaat van een unieke internationale samenwerking van het Gemeentemuseum Den Haag met Paleis Het Loo Nationaal Museum, de Koninklijke Musea voor Kunst en Geschiedenis in Brussel en het Musée National de Céramique te Sèvres. Het uitgangspunt van het onderzoeksproject vormden de rijke collecties van deze musea samen met talloze andere objecten uit onder meer The Royal Collection (Londen), het Victoria and Albert Museum (Londen), de Engelse National Trust, het Louvre (Parijs) en het Museum of Decorative Arts (Praag); voor de weerslag van dit onderzoek, zie T.M. Eliëns (ed), *Delfts aardewerk. Geschiedenis van een nationaal product. Vazen met tuiten. 300 jaar pronkstukken. Dutch Delftware. History of a National Product. Vases with spouts. Three Centuries of Splendour*, Zwolle/ Den Haag (Gemeentemuseum Den Haag) 2007, deel 4. Voor andere hierna volgende gegevens over Delfts aardewerk, zie verder *Delfts aardewerk. Geschiedenis van een nationaal product*, deel 1-3 (1999/2001/2003).

Vanaf 5 juni 2008 presenteren het Zuiderzeemuseum en Koninklijke Tichelaar Makkum vier nieuwe ontwerpen gebaseerd op de klassieke bloempiramide in Amsterdam. Studio Job, Alexander van Slobbe, Hella Jongerius en Jurgen Bey hebben zich door het origineel laten inspireren en zijn zo tot een nieuwe interpretatie gekomen. In de tentoonstelling wordt ook een reproductie van het origineel getoond.

Marion van Aken-Fehmers en Sarah Bosmans gaan in op de geschiedenis van dit bijzondere Hollandse product.

Delfts aardewerk, sinds de zeventiende eeuw ons nationale product bij uitstek, dankt zijn grote bekendheid vooral aan de spectaculaire bloemenvazen met tuiten, vanaf de negentiende eeuw ook wel ‘tulpenvazen’ genoemd.

Bij het onlangs afgeronde onderzoek (2007) door het Gemeentemuseum Den Haag is de ontwikkeling van de Delftse bloemenhouder met tuiten, met voorlopers van onder andere Safavidisch (Iran) keramiek, in kaart gebracht en tot het heden doorgetrokken. Vanaf circa 1680 werd de vaas met tuiten in allereerste hande vormen en maten op de markt gebracht: van kalebasflessen, triomfbogen, komvormen en godinnen met tuiten op het hoofd tot op elkaar gestapelde bolvormige of vierkante segmenten van piramidale vazen met soms een spectaculaire hoogte van bijna twee meter. Hedendaagse kunstenaars en ontwerpers als Guido Geelen, Ineke Hans en Wieki Somers grijpen voor hun ‘tulpenvazen’ terug op deze keur aan modellen die bij uitstek – ook internationaal – worden vereenzelvigd met Delfts aardewerk.

Een zestal unieke bloempiramides uit het einde van de zeventiende eeuw maken nu deel uit van de kunstcollectie van koningin Elizabeth II van Engeland. Deze pronkstukken kunnen als de meest representatieve voorbeelden worden beschouwd van wat er ooit in Delft op dit gebied is gemaakt.¹

Schone schijn

De ontstaansgeschiedenis van Delfts aardewerk is onlosmakelijk verbonden met oosters porselein. Delft was niet alleen een belangrijk aardewerkcentrum, maar ook een van de zes vestigingsplaatsen van de in 1602 opgerichte Verenigde Oostindische Compagnie (VOC). De voorraden oosters porselein die werden opgeslagen in de pakhuizen van deze onderneming vormden een belangrijke bron van inspiratie voor de Delftse aardewerkproducenten. Niet in de laatste plaats uit overwegingen van concurrentie werd in Delft een keramisch product ontwikkeld dat wat glans, vorm en decoratie betreft te vergelijken is met oosters porselein. Met gepaste trots sprak men toentertijd dan ook over Delfts ‘porselein’.

Inderdaad, het uiterlijk van het verfijnde hoogglanzende Delfts aardewerk lijkt op het felbegeerde oosterse porselein, maar dat is slechts schone schijn. Immers, bij gebrek aan porseleinaarde (kaolien) was de Delftse producent niet

2 Voor de eigendomshistorie van de bakkerijen, zie L.A. Schledorn, ‘Heer en meester over de plateelbakkerij: de overzichten van het eigendom en beheer van de plateelbakkerijen in Delft en Delfshaven’, in: Eliëns 2001, pp. 57-96 (op.cit. noot 1).

Aquarel van afbeelding op de gevel van porselein bakkerij In 't Fortuin, Anno 1691, in: *Merken van de Mr. Plateelbakkers binnen Delft*, 1764, Gemeentearchief Delft.

in staat echt porselein te maken. Het is en blijft een aardewerken product van eigen bodem, maar wel een product dat zo fraai was nagemaakt dat de producenten zich zelfs ‘porseleinbakkers’ noemden. Die benamingen vinden we voortdurend terug in de archivalische bronnen.

Deze eigentijdse documenten lichten een tipje van de sluier op over wat zich zoal in de Delftse aardewerkwereld afspeelde. Contracten van fabrikanten tonen ons hoe wanbetalers werden aangepakt en prijsafspraken vastgelegd. Ruzies over de kwaliteit van de grondstoffen of een vechtpartij in de werkplaats waarbij aardewerk sneuvelde hielden de gemoederen bezig. Al die schermutselingen werden bij de notaris beslecht en in notariële akten vastgelegd. Dankzij zo’n akte weten we bijvoorbeeld met zekerheid dat in elk geval vanaf 1625 werd gesproken over Delfts ‘porselein’.

Rond circa 1685 bereikte de Delftse aardewerknijverheid in omvang en artisticeit haar hoogtepunt en waren ruim dertig bakkerijen in bedrijf, met tot de verbeelding sprekende namen als De Lampetkan (1609-1811), De Porceleyne Fles (1653-heden), China (1654-1743), De Grieksche A (1657-1818) en 't Fortuyn (1661-1784).² Van bakkerij 't Fortuyn zijn op een aquarel uit 1691 twee werknemers afgebeeld, een draaier en een schilder met in het midden de godheid Fortuna omgeven door een cartouche van bloemwerk en objecten. Daarbij gaat het voornamelijk om oosterse modellen als fles- en bekervormen, een theepotje en grote schotels (zie afb.).

Een fabriek als een horloge

Hoe het eraan toging in dergelijke bakkerijen wordt op veelzeggende wijze beschreven in een document uit 1748 waarin de vergelijking wordt gemaakt met de werking van een uurwerk: ‘Onze fabriek is overeenkomstig met een horologie, daar wanneer een rad ontbreekt alle anderen stil staan’.

In de bakkerijen met aanvankelijk soms wel twee of zelfs drie ovens werkten ongeveer dertig werknemers. Per jaar werden miljoenen stuks gemaakt en tot ver over de grenzen werd Delfts aardewerk verhandeld, tot in Curaçao toe.

Het productassortiment was bijzonder gevarieerd. In een onbeschilderde uitvoering met slechts een wit geglazuurd, glanzend oppervlak bracht men bijvoorbeeld schulpschotels, wijnkannen, vergieten en scheerbekken op de markt, tegenwoordig wit Delfts genoemd. Verbluffend was het assortiment aan gebruiksvoorwerpen met (toen nog slechts) een in blauw geschilderd decor. Van klein tot groot schotelgoed, tafelborden, (handwas)kommen, kandelaren, glazenkoelers en bloempotten tot en met theegoed met koppen en schoteltjes, eenvoudig dan wel rijk beschilderd, alles was verkrijgbaar in Delfts ‘porselein’. Daartoe behoorden ook vazen met tuiten.

De productie van soms uit verschillende delen samengestelde vazen met tuiten was in elk geval in 1684 in vol bedrijf. Dankzij een bewaard gebleven

84 Stel gestapelde bloemenhouders, aardewerk met tinglazuur, Delft, geen merk, circa 1690, h. 102 cm, Delft Gemeentemusea Delft, collectie Museum Het Prinsenhof, inv.nrs PDA 135 I-II.

Wieki Somers, *Departed glory*, 2007, porselein met transferprints / aardewerk met tinglazuur, Delft, circa 1690, totale hoogte 92,8 cm, Gemeentemuseum Den Haag, objectnrs. 1013564 / 0216365.

notariële akte uit dat jaar zijn wij op de hoogte van een rampzalig verlopen vervoer van een 'bloempot met tuyten drie hoogh'. Vanzelfsprekend zal het transport van een uit elementen opgebouwde bloemenhouder en van aardewerk in het algemeen met alle zorg zijn omringd. Maar desondanks kreeg de klant zijn bestelling in stukken thuisbezorgd.

Hoe het ook zij, gelet op onder meer deze en andere schriftelijke bronnen als boedelinventarissen, is bekend dat al in de jaren tachtig van de zeventiende eeuw sprake was van al dan niet uit elementen opgebouwde vazen met tuiten die door de Delftse fabrikanten te koop werden aangeboden.

Vazen met tuiten

Geen enkele andere aardewerkfabrikant in binnen- of buitenland was toentertijd in staat een dergelijk architectonisch bouwwerk van klei te maken. De ingewikkelde opbouw van vierkante of ronde segmenten is voorzien van reliëf-randen, mascarons of spitsstoelopende toppen met een borstbeeld, zoals de ruim anderhalve meter hoge piramiden uit de collecties van het Rijksmuseum in Amsterdam en het Victoria and Albert Museum in Londen. Koninklijke Tichelaar Makkum is er in geslaagd een replica op de markt te brengen van dit model. Feilloos passen de onderdelen op elkaar en getuigen van het uitmuntende vakmanschap van de toen zo wereldberoemde Delftse 'porselein-bakkers' én van de vaardigheden van de hedendaagse producent Tichelaar.

Uit het einde van de zeventiende eeuw zijn bijzonder fraaie bloemenvazen met tuiten bewaard gebleven, zoals een exotisch aandoend exemplaar waarvan de grondvorm is ontleend aan het oosterse model van de kalebasfles (zie afb.). Twee rijen van fraai gevormde tuiten vormen een eenheid met de beschildering en de slangachtige handvatten versterken het grillige silhouet.

Eveneens grillig van vorm zijn de ovalen kommen met een geschulpte wand, draakachtige handvatten en een verhoogde bolle deksel met als top een soort vaasje en twee rijen tuiten (afb. p. 80-81).

Bizar van samenstelling zijn de bloemenhouders in de vorm van een triomfboog, die hun oorsprong vinden in het vormenrepertoire van de klassieke architectuur. Evenals de piramidale vorm past de triomfboog als symbool van officieel eerbewijs binnen de traditie van eretekens die aan hoogwaardigheidsbekleders waren voorbehouden. Onder de boog met salamanderachtige beestjes is soms een oosterse personage geplaatst met in zijn armen ook weer een tuitvormig vaasje, zoals bij het exemplaar van het Gemeentemuseum Den Haag (zie afb.).

Andersoortig zijn de bolvormige opeengestapelde vazen van ruim een meter hoog, die uit vier elementen zijn opgebouwd. De tweedelige deksel is voorzien van twee rijen tuiten en ook bij dit model is sprake van een exotisch ornament in de vorm van een handvat, gemaakt van twee ineen gedraaide

Bloemenhouder met tuiten in de vorm van een kalebasfles, aardewerk met tinglazuur, Delft, AK merk van eigenaar Adrianus Kocx (1687-1701), plateelbakkerij De Grieksche A, circa 1690,

h. 28,2 cm, Gemeentemuseum Den Haag, objectnr. 1005883.

Bloemenhouder in de vorm van een triomfboog, aardewerk met tinglazuur, Delft, geen merk, circa 1690-1705, h. 29,2 cm, Gemeentemuseum Den Haag, objectnr. 0400551.

³ Zie A.M.L.E. Erkelens, 'Delfts porceleijn' van koningin Mary II. *Ceramiek op Het Loo uit de tijd van Willem III en Mary II./ Queen Mary's 'Delft porcelain'. Ceramics at Het Loo from the time of William and Mary*, Zwolle 1996.

slangen. De beschildering van dergelijke keramische meesterwerken is kunstig uitgevoerd, zoals het naturalistische bloemwerk bij het tweetal bloemenhouders uit de collectie van het Stedelijk Museum Het Prinsenhof te Delft (afb. p. 84). Tot op heden zijn in totaal slechts vijf complete vazen van dit model bekend, die onder andere deel uitmaken van collecties in Chatsworth (The Settlement Trustees), van het Uppark House (The National Trust) en het Fitzwilliam Museum te Cambridge. Van dit type vazen is de fabriek van herkomst bekend op grond van het merk AK dat verwijst naar Adrianus Kocx, de toenmalige eigenaar (1687-1701) van een van de belangrijkste bakkerijen, de eerder genoemde Grieksche A.

Huis Oranje-Nassau

Aan belangstelling voor hun kwaliteitsproduct hadden de Delftse producenten geen gebrek. In binnen- en buitenland nam de vraag toe en de klantenkring breidde zich aanzienlijk uit. Er werd handel gedreven over heel Europa, er werden orders uitgevoerd van de Europese adel en koningshuizen, met als hoogtepunt de bestelling van bloempiramides met tuiten door de leden van het huis Oranje-Nassau. Bij eigenaar Kocx van De Grieksche A werd Delfts 'porselein' besteld in opdracht van de meest vooraanstaande clientèle die men zich maar wensen kon: Willem III (1650-1702), prins van Oranje, stadhouder der Nederlanden, sinds 1689 koning van Engeland en zijn gemalin Mary II Stuart (1662-1695).³

Deze oorspronkelijk uit Engeland afkomstige prinses trouwde in 1677 met de prins van Oranje en tijdens haar verblijf in Holland, onder andere in Paleis Het Loo, ontstond prinses Mary's belangstelling voor en affiniteit met het Delftse 'porselein'.

Na haar dood bejubelde een lofdicht uit 1700 uitbundig Mary's voorliefde voor de Delftse 'kunst' en deze 'fraaje [uit]vinding'. Haar betrokkenheid en stimulerende rol bij de Delftse aardewerkindustrie zijn van groot belang geweest. Mary heeft de ontwikkeling van Delftse vazen met tuiten dan ook in hoge mate beïnvloed.

Met zijn blauwwitte decoratie herinnerde het Delftse aardewerk aan de collectie oosters porselein uit Mary's jeugd. Daarnaast bepaalde haar grote liefde voor bloemen haar leven. Bloembeschilderingen sierden de vertrekken van de paleizen, tot en met tegeltjes in Mary's zogenoemde melkkeldertje op Paleis Het Loo. Rondom Het Loo en bij verschillende andere behuizingen van het stadhouderlijk paar, zoals Honselaarsdijk, werden vele bloemsoorten in de fraai aangelegde tuinen gekweekt. Bovendien luidde de opdracht aan de tuinlieden om dagelijks verse bloemen voor haar vertrekken te leveren. Voor het schikken van de bloemen werden vazen met tuiten van Delfts aardewerk gebruikt, waarin de met zorg gekweekte bloemen immers optimaal tot hun recht kwamen.

88 Eén exemplaar van stel balustervormige vazen met kroon, aardewerk met tینگlazuur, Delft, AK merk van eigenaar Adrianus Kocx (1687-1701), plateelbakkerij De Grieksche A, 1689-1695,

h. 100 cm, The Royal Collection, Hampton Court Londen, inv.nr 1082.1-2. The Royal Collection © 2008 Her Majesty Queen Elizabeth II.

Ineke Hans, *William & Mary voor venveesde 17de-eeuwse ondervaas*, 2007, glas (Tsjechië) / aardewerk met tینگlazuur, Delft, circa 1690, totale hoogte 125 cm, Gemeentemuseum Den Haag,

objectnrs. 1010215/1003434.

Terugkomend op de term ‘tulpenvaas’: het onderzoek naar het fenomeen van de Delftse ‘vazen met tuiten’ wees onder meer uit dat dit type bloemenhouder inderdaad ooit werd gevuld met tulpen, maar evenzogoed met tal van andersoortige bloemen, zoals anjers, duizendschoon, hyacinten, narcissen en ranonkels.

Koninklijk Delfts

De vroegste Delftse tuitvazen werden tijdens de restauratie in 1979 aangetroffen in de tuinen van Paleis Het Loo. Het betreffen fragmenten van een kalebasvaas, een uit elementen samengesteld rond exemplaar en het *quintel* model. De *quintel* bestaat uit vijf samengevoegde vaasjes en werd gelet op het aantal bewaard gebleven exemplaren tot in de jaren veertig van de achttiende eeuw in Delft op de markt gebracht (zie afb.).

In elk geval kan met zekerheid worden aangenomen dat de bodemvondsten uit de tuinen van Het Loo vazen uit Delft betreffen die in de jaren tachtig van de zeventiende eeuw door Mary zijn gebruikt. De in blauw toegepaste beschilderingen geven echter geen geheimen prijs over de opdrachtgever in de vorm van bijvoorbeeld initialen. Dat is wel het geval bij andere tuitvazen, de eerder genoemde spectaculaire bloempiramides uit de Royal Collection, afkomstig uit bakkerij De Grieksche A. De hierop weergegeven modieuze decors met de gekroonde wapens en monogrammen voeren ons terug naar Willem en Mary toen zij tot koning en koningin van Engeland waren gekroond. De minimaal een meter hoge Delftse objecten van superbe kwaliteit zijn voorzien van het gekroonde wapen en het WMRR monogram van de koning en koningin: Wilhelmus Maria Rex Regina (afb. p. 88). Ongetwijfeld zullen bij De Grieksche A de koninklijke bestellingen geheel volgens plan zijn uitgevoerd met alle pracht en praal die in keramische zin te verwezenlijken was. Het persoonlijke karakter dat uit deze groep vazen spreekt, laat geen twijfel bestaan over wie de opdrachtgever van dit *Dutch china* was. Het gaat om drie paar volstrekt unieke vazen met een ronde dan wel vier- en zeszijdige piramidale vorm met zich verkleinende vaassegmenten die tot op de dag van vandaag te pronk staan in de *gallery* van Hampton Court Palace bij Londen (zie afb. p. 91). De in blauwwit gedecoreerde, hoge vazen dragen het in reliëf uitgevoerde koninklijke wapen of zijn getooid met een grote kroon. Het wapen met devies, de geschilderde beeltenis van de koning en heraldische ornamenten als de Tudorroos, de Ierse harp en de Schotse distel ontbreken evenmin. Deze maken deel uit van het totale decoratieschema en vormen samen met andere motieven zoals schelpvormen, ruitpatronen, krullend acanthusblad en zeemeerminachtige figuren een harmonische eenheid met het model van de vazen. Dat is niet slechts de grote verdienste van de toenmalige eigenaar Kocx geweest, maar is mede te danken aan architect en ontwerper Daniel Marot (1661-1752), die in 1686 vanuit Frankrijk naar de Nederlanden kwam. Hij was uitstekend op de hoogte van

Quintel, aardewerk met tinglazuur, Delft, LVE merk van eigenaar Lambertus Van Eenhoorn (1691-1724), plateelbakkerij De Metaale Pot, circa 1710, h. 19,4 cm, Aronson Antiquairs Amsterdam (2006).

4 *Boughpots* zijn potten die bestemd waren voor de decoratie van de open haard gedurende de zomermaanden. Zie: K.E. Farrar (red.), *J. Wedgwood. Letters of Josiah Wedgwood, 1771-1780*, 3 delen, Manchester 1973, 84, E. 18382-25, 25 juli 1772.

5 G.A. Godden, Staffordshire Porcelain, London 1983, cat.nr. 1266; J. Poole, *English Pottery: Fitzwilliam Museum Guide*, Cambridge 1995, cat. nr. 42; *Don Pottery Pattern Book* 1807, reprinted 1983, nrs. 206-207, nrs. 223-224.

6 J. Mordaunt Crook, *William Burges and the high Victorian dream*, London 1981, 260; J. Mordaunt Crook (red.), *The strange genius of William Burges: art-architect 1827-1881*, cat.tent. Cardiff (National Museum of Wales) 1982.

wat *en vogue* was in het toonaangevende Frankrijk en trad vanwege zijn kunstzinnige kwaliteiten al spoedig in dienst van het hof van Willem en Mary. Menige Delftse vaasvorm en de geschilderde dan wel in reliëfvorm gemodelleerde ornamenten zijn rechtstreeks ontleend aan ontwerpen van Marot.

Tulpenvaasrage

De ‘tulpenvaasrage’ in Delft in de periode 1680-1740 is in Nederland eigenlijk nooit echt van het toneel verdwenen. De Friese aardewerkindustrie blies deze Delftse traditie nieuw leven in, wat in Bolsward leidde tot een kleine productie van hartvormige vazen met een rij forse tuiten en sierlijk gemodelleerde, slangachtige handvatten (circa 1770).

In de tweede helft van de achttiende eeuw behoorde de bloemenvaas met tuiten tot het productassortiment van de meeste aardewerkfabrieken in Europa, waarbij het meestal om waaivormige bloemenhouders of zogenoemde *bollenpotten* gaat. Zo werden in de faiencewerkplaatsen van Moustiers en Nevers gondelvormige (*forme en navette*) bloemstekers geproduceerd.

Een van de fabrieken die een bijzonder actief beleid voerden op dit gebied was Etruria, de ‘siergoed’ fabriek van Josiah Wedgwood (1730-1795) in Stoke-on-Trent (Engeland). Hij heeft een vrijwel eindeloze hoeveelheid bloemenhouders, *flower bricks* en bollenpotten van *creamware* geproduceerd. Wedgwood greep voor dergelijke vazen terug op het vormenrepertoire van Delfts aardewerk. In een brief uit 1772 schrijft Wedgwood aan zijn zakenpartner Thomas Bentley (1730-1780): ‘This morning I have had an opportunity of consulting with Lady Gower & Lady Teignham & their two Lords (...) upon the subject of Boughpots, & find that they prefer those things with the spouts, such as the old Delph ones, they say that sort keep the flowers distinct & clever’.⁴

In Engeland wordt de traditie van de bloemenhouder en de vormenrijkdom van Wedgwood voortgezet door verschillende plateelbakkerijen zoals het productassortiment van bijvoorbeeld de Lane End Manufactory te Longton en van Don Pottery te Mexborough (Yorkshire) laten zien.⁵

Gedurende de *Gothic Revival* waren de tulpenvazen niet weg te denken uit het Engelse interieur. Zo heeft de architect-ontwerper William Burges (1827-1881) tulpen- of lielevazen ontworpen voor onder meer Cardiff Castle, dat hij in opdracht van eigenaar Lord Bute omvormde tot een waar *Gesamtkunstwerk*. Voor de ‘Summer Smoking Room’ (1874) in de klokkentoren van het kasteel heeft Burges een viertal flesvormige tulpenvazen met op de schouder vier tuiten ontworpen. Ze zijn gedecoreerd met een middeleeuws aandoende decoratie van bladwerk, papegaaien en het wapenschild van Lord Bute (afb. p. 92).⁶

In Nederland kwam de bloemenhouder rond 1900 terug in het productassortiment van De Porceleyne Fles te Delft. Onder leiding van Joost Thoof

Stel piramidale bloemenhouders, aardewerk met tinglazuur, Delft, AK merk van eigenaar Adrianus Kocx (1687-1701), plateelbakkerij De Grieksche A, 1689-1695, h. 111,5 / 108,5 cm, h. 146,5 cm,

The Royal Collection, Hampton Court Londen, inv.nr 1084.1-2. The Royal Collection © 2008 Her Majesty Queen Elizabeth II.

William Burges, *Tulpen- of Ielievaas*,
1874, Engeland, aardewerk met lood-
glazuur, h. 36,5 cm, Bedford, Trustees
of the Cecil Higgins Art Gallery,
inv.nr. C.1130.

Guido Geelen, *Zonder titel*, 2001,
aardewerk met glas, h. 26 cm,
Gemeentemuseum Den Haag,
objectnr. 1003565.

(1844–1890) werden verschillende nieuwe keramieksoorten ontwikkeld en bloemenhouders in het assortiment opgenomen. De slanke balustervormige vaas met tuiten op de schouder is een illustratief voorbeeld van de op de internationale mode van de art nouveau gerichte productie (zie afb.). De productielijn van het *Nieuw-Perzisch* bracht nog een andersoortige bloemenhouder uit. Het model met brede hals en drie tuiten op de schouder gaat terug op Iraanse voorbeelden uit de twaalfde en dertiende eeuw (zie afb.). Bloempiramides werden nauwelijks meer op de markt gebracht. In Nederland zou het zelfs tot het begin van de jaren 1990 duren, een enkel kleinschalig initiatief daar gelaten, voordat De Porceleynse Fles in Delft deze torens met tuiten begon te produceren.

Heden en verleden

Maar niet alleen achttiende- en negentiende-eeuwse aardewerkfabrikanten lieten zich inspireren door de tuitvazen van Delfts aardewerk. Ook hedendaagse kunstenaars hebben hun ontwerpen gebaseerd op voorbeelden van weleer. In het oog springen objecten van onder meer Dora Dolz (1941), Guido Geelen (1961), Ineke Hans (1966) en Wieki Somers (1976). Het ontwerp van Somers bestaat uit een vaasvorm met een grillig gevormd bovenstuk waarop met behulp van transferprints bloesems of blaadjes zijn aangebracht, hetgeen een verbinding oplevert tussen kunst en natuur (afb. p. 95). Geelen grijpt voor zijn *Zonder titel* terug op de tegelvorm met Oudhollandse motieven van molens en windjammers uit de tijd van de VOC (afb. p. 93).

Naast deze eigentijdse ontwerpen hebben Jurgen Bey (1965), Ineke Hans en Wieki Somers ieder een historisch 'verweesd' fragment van een Delftse bloemenhouder uit de collectie van het Gemeentemuseum Den Haag weer voltooid door met losse elementen naar eigen ontwerp een nieuwe creatie te scheppen. Het ontwerp van Hans verwijst naar Willem en Mary (afb. p. 89) en Somers voegt 'fossiele' tulpen aan de Delftse vaas toe. Uit achtung voor dit ruim driehonderd jaar oude stuk is de vaas op een keramisch kussen geplaatst (afb. p. 85). Zo ontstaat een spannende wisselwerking tussen heden en verleden én een nieuw, zelfstandig kunstobject. De oplossingen die zij voor het fenomeen bloemenhouder hebben gekozen tonen aan dat vazen met tuiten na ruim driehonderd jaar nog springlevend zijn.

Balustervormige vaas, faience, Delft, merkteken van flesje JT Delft van Joost Thooft, De Porceleynse Fles, 1898, h. 32,3 cm, Gemeentemuseum Delft, Collectie Museum Lambert van

Meerten (langdurig bruikleen Instituut Collectie Nederland), inv.nr. AA 2235.

Tulpenvaas, Nieuw-Delfts, Nieuw-Perzisch, Delft, merkteken van flesje JT

Delft van Joost Thooft, De Porceleynse Fles, 1910-1940, h. 23,5 cm, Gemeentemuseum Delft, Collectie Museum Het Prinsenhof, inv.nr. PDA 256.

Wieki Somers, *Blossoms*, 2004, keramiek met glas, h. 53 cm, Gemeentemuseum Den Haag, objectnrs. 1004274/1003563.